

ภาพสะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาพาที A REFLECTION OF THE CONCEPT OF SUFFICIENCY ECONOMY IN PASA PATEE THAI LANGUAGE TEXTBOOKS

เมญาวีร์ โอชาพงศ์ และวรรณะ หนูหมื่น

Mayawee Ochapong and Wanna Numun

สาขาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Program of Thai and Applied Thai, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University

E-mail: mayawee200443@email.com

Received October 15, 2023; Revised December 15, 2023; Accepted March 22, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในแง่ภาพสะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏผ่านตัวละครในเรื่องเล่าหลัก ขอบเขตการวิจัย คือวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 6 เล่ม ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ เรื่องเล่าหลักในบทเรียน 88 เรื่อง ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร รวบรวมข้อมูล 88 เรื่องและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูล รายงานผลการศึกษาในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ สรุป และอภิปรายผลวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า เรื่องเล่าหลักในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ได้สะท้อนภาพแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงครบทุกด้าน ดังนี้ หลัก 3 ห่วง ได้แก่ 1. ความพอประมาณ ได้สะท้อนภาพแนวความคิดการดำเนินชีวิตอย่างพอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อ พึ่งตนเองได้ 2. การมีเหตุผล ได้สะท้อนภาพแนวความคิดความไม่ประมาท การใช้สติปัญญาไตร่ตรอง คำนึงถึงผลกระทบกระต่ายอย่างรอบคอบ 3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ได้สะท้อนภาพแนวความคิดการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ส่วนหลัก 2 เงื่อนไข ได้แก่ 1. เงื่อนไขความรู้ ได้สะท้อนภาพแนวคิด 1.1) การดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบ 1.2) การดำเนินชีวิตอย่างรอบรู้ 1.3) การดำเนินชีวิตอย่างระมัดระวัง 2. เงื่อนไขคุณธรรม ได้สะท้อนภาพแนวคิด 2.1) การดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต 2.2) การดำเนินชีวิตด้วยการมีความเพียร ความอดทน 2.3) การดำเนินชีวิตด้วยการใช้สติและปัญญาในการดำเนินชีวิต

ทั้งนี้ในแง่องค์ความรู้ได้ค้นพบว่าภาพสะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในแบบเรียนดังกล่าวได้กล่อมเกลาริยธรรมแก่เยาวชนให้มีพฤติกรรมตามแก่นสารเศรษฐกิจพอเพียง ดำรงตนอย่างสงบสุขในวิถีปัจจุบัน

คำสำคัญ: เศรษฐกิจพอเพียง, วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย, ภาพสะท้อน

Abstract

The objective of this research article was to examine the Thai language textbooks used in Grades 1-6 regarding reflection on the concept of Sufficiency Economy that appears through characters in the textbooks' main stories. A series of six Thai language textbooks, "Language for Life: Pasa Patee," for Grades 1-6, was selected for this research. The scope of content was related to their main stories in 88 lessons. Documentary research was employed to collect data from the 88 lessons and examine related research studies. The data was analyzed, and the results of the research were presented, using descriptive analysis, followed by a summary and a discussion of the results.

According to the results, the stories in the textbooks reflect the concept of Sufficiency Economy in all aspects. That is, the series reflects three components: (1) moderation, which reflects the concept of living life in moderation, without extravagance, and being self-reliant; (2) reasonableness, which reflects the concept of carefulness and the use of intelligence to consider the consequences of one's actions; and (3) self-immunity, which reflects the concept of preparation for impacts that will occur from life changes. Besides the three components, the textbooks also reflect two conditions: (1) knowledge, which reflects the concept of (1.1) living life carefully, and (1.2) living life wisely, (1.3) living life guardedly; and (2) ethics and virtues, which reflect the concept of (2.1) living life with honesty and integrity, (2.2) living life with perseverance and patience, and (2.3) living life based on mindfulness and wisdom in living life.

In terms of the body of knowledge, the reflection of the Sufficiency Economy concept in the textbooks reveals the inculcation of ethics into the youth so that they behave according to the principles of the Sufficiency Economy and live peacefully in the current situation.

Keywords: Sufficiency Economy, Thai language textbooks, Reflection

บทนำ

วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที เป็นวรรณกรรมคำสอนประเภทหนึ่ง มีบทบาทในการควบคุมสังคมให้ดำเนินไปตามทางที่เหมาะสมตามแบบแผนของสังคม มีเนื้อหาสาระในการอบรมสั่งสอนทางศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม และสอดแทรกคำสอนต่าง ๆ ที่สามารถปฏิบัติตามได้ นับเป็นเครื่องมือชี้วัดความต้องการและสภาพสังคมได้เป็นอย่างดี (กมลมาลย์ คำแสน,

2557) วรรณกรรมแบบเรียนจึงมีความสำคัญมากเพราะเป็นส่วนสำคัญทำให้ระบบความคิดหล่อหลอมให้เด็กเติบโตเป็นคนดีของสังคม ควรคำนึงถึงเนื้อหาเป็นสำคัญเพราะมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังผู้เรียน (ปราณี เชียงทอง, 2526) หนึ่งในนั้นคือแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่มีเนื้อหาสอดแทรกอยู่ภายในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 จนถึงปัจจุบันได้รับการเผยแพร่อย่างต่อเนื่องถึงความหมาย แนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อให้ประชาชนได้รู้จักการพึ่งตนเอง ตามหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ซึ่งหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงประกอบไปด้วยหลัก 3 ห่วง คือ 1) ความพอประมาณ 2) การมีเหตุผล และ 3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และหลัก 2 เงื่อนไข คือ 1) เงื่อนไขของความรู้ และ 2) เงื่อนไขคุณธรรม (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่เปรียบเสมือนเข็มทิศในการพัฒนาประเทศก็ได้ได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหัวใจหลักในการจัดทำ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ถูกนำมาใช้แก้ปัญหาท่ามกลางวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจแผ่นดิน (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ

ในการนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาภาพสะท้อนของเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นวรรณกรรมแบบเรียนหลักที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้อาษาภาษาไทย ผู้วิจัยเล็งเห็นคุณค่าของการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงภาพสะท้อนของสังคมด้านแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พฤติกรรมและการแสดงออกของตัวละครต่อประเด็นหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาในแง่ภาพสะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏผ่านตัวละครในเรื่องเล่าหลัก หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การทบทวนวรรณกรรม

วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทยกับการสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามนโยบายรัฐ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้นั้นย้ำถึง

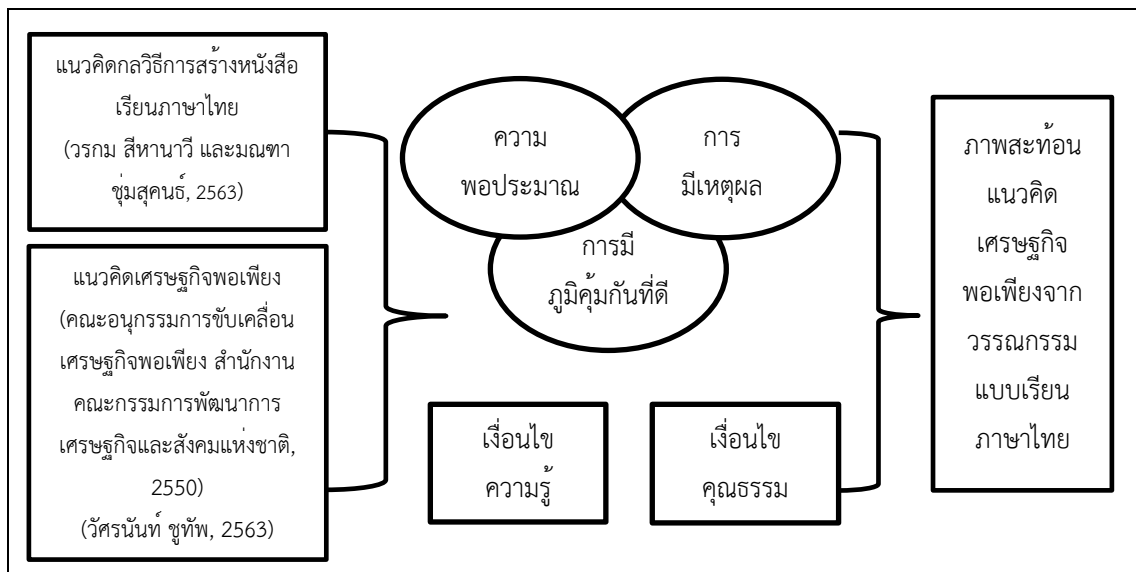
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ว่า “ผู้เรียนต้องรักชาติ ศาสนา กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ” หนังสือวรรณกรรมภาษาไทยกับการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หนึ่งในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ระบุ คือ อยู่อย่างพอเพียง โดยนำเอาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปใช้ในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรกมล สีหานาวี และมณฑา ชุ่มสุคนธ์ (2563) เรื่อง การวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษาตอนปลาย อธิบายถึงสาเหตุของการพยายามปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ว่ามีความสอดคล้องกับสภาพสังคมไทยปัจจุบันที่ต้องการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกมากยิ่งขึ้น เป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีสมดุล พึ่งพาตนเองได้และดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำริเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนี้มาตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 โดยทรงมีพระราชดำริว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียงตอนหนึ่งว่า การพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานความพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่ก่อน และค่อยสร้างความเจริญในฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นลำดับต่อไป เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ก้าวหน้าไปอย่างสมดุลด้วยการดำเนินไปในทางสายกลาง เปรียบเสมือนรากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ดังที่ วัชรนันท์ ชูทัพ (2563) ศึกษาเรื่อง พ่อมหา แม่หางเครื่อง ลูก (สาว) นักร้อง ค้นช่องส่องสังคมบริโภคนิยม พบว่า แนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผ่านพ้นจากสถานการณ์นี้ไปได้ คือ การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตก็เป็นอีกแนวทางที่ช่วยพยุ่งให้สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องพึงระลึกว่าเส้นทางสายนี้จะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อจิตใจจะต้องตั้งมั่นอยู่บนความหนักแน่นและแข็งแกร่งพอที่จะกล้าเผชิญกับการต่อสู้กับสังคมที่คนยุคปัจจุบันให้คุณค่ากับวัตถุ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดภาพสะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของตัวละครหลักผ่านการนำเสนออันยสำคัญด้านความหมายที่กำหนดขึ้นในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีทางด้านวรรณคดีศึกษา เพื่อวิเคราะห์ตัวบท ที่เป็นเรื่องเล่าหลักในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ซึ่งสะท้อนความหมายเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีองค์ประกอบดังนี้

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านข้อมูล

วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 6 เล่ม โดยรวบรวมข้อมูลที่เป็นตัวบทเรื่องเล่าหลัก ทั้งบทสนทนา และบทบรรยาย จำนวน 88 เรื่อง ซึ่งสะท้อนความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา พิจารณาประเด็นด้านเนื้อหาที่สะท้อนความหมายเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

2.1 การสะท้อนความหมายเศรษฐกิจพอเพียงตามหลัก 3 ห่วง ได้แก่

2.1.1 การสะท้อนความหมายความพอประมาณ

2.1.2 การสะท้อนความหมายการมีเหตุผล

2.1.3 การสะท้อนความหมายการมีภูมิคุ้มกันที่ดี

2.2 การสะท้อนความหมายเศรษฐกิจพอเพียงตามหลัก 2 เงื่อนไข ได้แก่

2.2.1 การสะท้อนความหมายเงื่อนไขความรู้

2.2.2 การสะท้อนความหมายเงื่อนไขคุณธรรม

การเก็บรวบรวมและคัดเลือกข้อมูล

1. พิจารณาวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โดยรวบรวมข้อมูลที่เป็นตัวบทเรื่องเล่าหลัก ทั้งบทสนทนา และบทบรรยาย

2. คัดเลือกข้อมูลจากตัวบทเรื่องเล่าหลัก โดยใช้เกณฑ์พิจารณาแบบเจาะจงเฉพาะส่วนที่มีการสะท้อนความหมายเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จากในบทสนทนา และบทบรรยาย ที่อยู่ในตัวบทเรื่องเล่าหลักของวรรณกรรมทั้ง 6 เล่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่เจาะจงเฉพาะส่วนที่มีการสะท้อนความหมายเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จากในบทสนทนาและบทบรรยาย ที่อยู่ในตัวบทเรื่องเล่าหลัก นำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์เพื่อแยกกลุ่มของแนวคิดต่าง ๆ ที่สะท้อนความหมายเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง วิธีการจัดกลุ่มกระทำโดยแยกประเด็นด้านเนื้อหาตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแบบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข จากเนื้อหาที่สะท้อนความหมายเศรษฐกิจพอเพียง

การเสนอผลการศึกษา

การเสนอผลการศึกษาใช้แนวทางด้านวรรณคดี โดยพรรณนาวิเคราะห์วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ในประเด็นการสะท้อนความหมายเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่

1. การสะท้อนความหมายเศรษฐกิจพอเพียงตามหลัก 3 ห่วง ได้แก่
 - 1.1. การสะท้อนความหมายความพอประมาณ
 - 1.2. การสะท้อนความหมายการมีเหตุผล
 - 1.3. การสะท้อนความหมายการมีภูมิคุ้มกันที่ดี
2. การสะท้อนความหมายเศรษฐกิจพอเพียงตามหลัก 2 เงื่อนไข ได้แก่
 - 2.1. การสะท้อนความหมายเงื่อนไขความรู้
 - 2.2. การสะท้อนความหมายเงื่อนไขคุณธรรม

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยพบว่า วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ได้สะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามหลัก 3 ห่วง ได้แก่ 1. ความพอประมาณ 2. ความมีเหตุผล 3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี และหลัก 2 เงื่อนไข ได้แก่ 1. เงื่อนไขความรู้ และ 2. เงื่อนไขคุณธรรม ผลการศึกษามีดังนี้

หลัก 3 ห่วง จากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่สะท้อนจากแบบเรียนภาษาพาที มีดังนี้

1. **ความพอประมาณ** คือ ความพอดีที่ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไปในมิติต่าง ๆ ของการกระทำ ความพอเหมาะกับสภาพแวดล้อม ความพอใจในสิ่งที่สมควรในปริมาณที่เหมาะสมไม่น้อยเกินไป

จนก่อให้เกิดความขัดสนและไม่มากเกินไปจนพุ่มเฟิย จนเกินกำลังของตนเอง ปรากฏวรรณกรรมแบบเรียนภาษาพาทีชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ได้สะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การดำเนินชีวิตอย่างพอดี ไม่พุ่มเฟิย พึ่งตนเองได้ มีเหตุการณ์และพฤติกรรมหลายตอนที่ปรากฏอย่างเด่นชัด ดังเช่น วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 บทที่ 3 เรื่อง “ครัวป่า” ความตอนหนึ่งว่า “พ่อจับปลาในบึงได้หลายตัวแล้วเอาไปย่างไฟให้สุก ความสุขของคนอื่น ๆ ต่างก็ช่วยกัน บางคนไปเก็บใบตองตึงมาทำกระทงใช้แทนจานข้าว บางคนไปเก็บพริก มะเขือ ที่พวกชาวป่าโยน เมล็ดทิ้งไว้ แล้วพืชพวกนี้ก็ขึ้นเองตามธรรมชาติ บางคนไปเก็บผักป่า เห็ดกินกับน้ำพริกที่เตรียมมาจากบ้านอร้อย” (ป.2, 2564)

จากบทบรรยายข้างต้นจะเห็นว่าการดำรงชีวิตของตัวละครพอเป็นการดำรงชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพึ่งพาตัวเองได้ เพาะปลูกทุกอย่างที่สามารถรับประทานได้โดยนำผลผลิตที่ตนเองเพาะปลูกมารับประทาน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ตัวละครพอสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน พฤติกรรมของตัวละครพอจึงเป็นแบบอย่างที่ดีให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามวิถีพอเพียงที่ตัวละครพอยึดถือปฏิบัติ

2. การมีเหตุผล คือ ความไม่ประมาท การใช้สติปัญญาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล คำนึงถึงผลของการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ปรากฏในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาพาทีชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ได้สะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีเหตุผล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล คำนึงถึงผลของการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ มีเหตุการณ์และพฤติกรรมหลายตอนที่ปรากฏอย่างเด่นชัด ดังเช่น วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 บทที่ 6 เรื่อง “โอม! พินิจ มหาพิจารณา” ความตอนหนึ่งว่า “แม่อยากเห็นลูกของแม่ทั้งสองคน เป็นคนที่มีเหตุผล การจะเชื่ออะไร เราควรใคร่ครวญและพิจารณาให้ถี่ถ้วน คิดหาเหตุผล ก่อนตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อ” (ป.4, 2564)

จากบทบรรยายข้างต้นจะเห็นว่า ตัวละครแม่พยายามปลูกฝังให้ลูกทั้งสองให้คิดอย่างมีเหตุผล และผล ไม่หลงเชื่อคำพูดใครง่าย ๆ ไตร่ตรองให้ถี่ถ้วนก่อนตัดสินใจเชื่อและตัวละครแม่ยังเป็นต้นแบบสอนลูกให้ยอมรับและเคารพความเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น

3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตปรากฏในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาพาทีชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ได้สะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การดำเนินชีวิตอย่างการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ หลายตอนที่ปรากฏอย่างเด่นชัด ดังเช่น วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ภาษา

เพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บทที่ 10 เรื่อง “ซ่อนกลางสร้างสุขภาพ” ความตอนหนึ่งว่า “ถ้าเราล้างมือก่อนกินอาหารทุกครั้ง ที่สำคัญคือใช้ซ่อนกลางดักอาหาร ไม่ใช่แก้วน้ำร่วมกับใคร ถ้าทำได้ แค่นี้ก็ป้องกันโรคเบื้องต้นได้แล้ว หรือจะฉีดวัคซีนป้องกันก็ได้” (ป.6, 2563)

จากบทบรรยายข้างต้นจะเห็นว่า พฤติกรรมของตัวละครดูเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่น้องเป็นอย่างมาก ดำเนินชีวิตอย่างมีภูมิคุ้มกันที่ดี ใช้สติในการป้องกันการเกิดปัญหาในอนาคตได้อย่างรอบคอบ และถึถ้วนโดยคำนึงไม่ให้เกิดผลเสียตามมาภายหลัง

หลัก 2 เงื่อนไข จากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่สะท้อนจากแบบเรียนภาษาพาที มีดังนี้

1. เงื่อนไขความรู้ คือ ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กันเพื่อวางแผน และความระวังในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติทุกขั้นตอน เงื่อนไขความรู้ประกอบไปด้วยหัวข้อย่อย ได้แก่ 1. ความรอบคอบ 2. ความรอบรู้ 3. ความระมัดระวัง ปรากฏในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาพาทีชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ได้สะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.1 การดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบ พิจารณารอบด้านและถึถ้วน ปรากฏอย่างเด่นชัด ดังเช่น วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 บทที่ 10 เรื่อง “ปลอดภัยไว้ก่อน” ความตอนหนึ่งว่า “ถ้าทุกคนดำรงชีวิตด้วยการ รู้จักสังเกตสิ่งรอบตัว ใส่ใจวิธีการป้องกันตัว ไม่ประมาท มีความรอบคอบ อย่าพูดแต่คำว่า ไม่เป็นไร ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด หรือไปที่ไหน ก็จะมีแต่ความปลอดภัย” (ป.5, 2563)

จากบทบรรยายข้างต้นจะเห็นว่า การดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบเป็นพื้นฐานของการป้องกันตนเองจากภัยอันตรายได้อย่างดีเยี่ยม ในทุกการกระทำของตนเองและคนรอบข้างต้อง ไม่ประมาท มีความรอบคอบ ในทุกสถานการณ์และทุกสถานที่

1.2 การดำเนินชีวิตอย่างรอบรู้ ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน โดยครอบคลุมเนื้อหาของเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ ปรากฏอย่างเด่นชัด ดังเช่น วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บทที่ 3 เรื่อง “อ่านป้าย ได้สาระ” ความตอนหนึ่งว่า “คุณพ่อใช้เจ้าโกร่งเป็นพาหนะคู่ชีพไปทำงาน ให้ความรู้แก่เกษตรกรในการประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน ซึ่งคุณพ่อเคยเล่าว่า ได้น้อมนำแนวพระราชดำริการเกษตรทฤษฎีใหม่มาอบรมเกษตรกรให้ทำเกษตรบนพื้นฐานความพอเพียง พึ่งพาตนเองและคำนึงถึงสภาวะแวดล้อม” (ป.6, 2563)

จากบทบรรยายข้างต้นจะเห็นว่า พฤติกรรมของตัวละครพอเป็นการดำรงชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยพ่อได้นำเอาทฤษฎีขั้นต้นของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่มาส่งต่อความรู้ให้แก่สมาชิกในชุมชนได้ปฏิบัติตาม แนวทางการดำรงชีวิตของพ่อนี้ มุ่งเน้นการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก เลือกใช้ยานพาหนะที่ใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุด

และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมอยู่ และที่สำคัญทางสายนี้ทำให้เขามีความสุขที่ได้ช่วยส่งต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้อื่น

1.3 การดำเนินชีวิตอย่างระมัดระวัง พิจารณาอย่างระมัดระวังในการดำเนินชีวิต ปรากฏอย่างเด่นชัด ดังเช่น วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 บทที่ 10 เรื่อง “ปลอดภัยไว้ก่อน” ความตอนหนึ่งว่า “ผู้คนจอบแจวขุดไถวรลเริ่มเต็มถนน ตูจูงน้องข้ามอย่างระมัดระวัง มองขวามองซ้ายก่อนข้าม” (ป.5, 2563)

จากบทบรรยายข้างต้นจะเห็นว่า พฤติกรรมของตัวละครผู้เป็นการกระทำที่ ความระมัดระวัง ในทุกการกระทำของตนเองและคนรอบข้าง เริ่มตั้งแต่ข้ามถนนระมัดระวัง หลีกเลี่ยงการกระทำที่อาจนำปัญหามาให้ ระมัดระวังในการดำเนินชีวิตเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2. เงื่อนไขคุณธรรม คือ คุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม ประกอบไปด้วยหัวข้อย่อย ได้แก่ 1. มีความซื่อสัตย์สุจริต 2. มีความอดทน 3. มีความเพียร 4. ใช้สติและปัญญาในการดำเนินชีวิต ปรากฏอย่างเด่นชัด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.1 การดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีเหตุการณ์และพฤติกรรมหลายตอนที่ปรากฏอย่างเด่นชัด ดังเช่น วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 บทที่ 4 เรื่อง “ประชาธิปไตย” ความตอนหนึ่งว่า “ทุกคนรู้ว่าจะต้องเลือกคนที่คิดดี ทำดี กล้าหาญ ซื่อสัตย์และเสียสละ มาเป็นประธานนักเรียน เงินไม่สามารถซื้อความคิดของพวกเขาได้ ฉะนั้น คงไม่ต้องบอกกระมังว่าใครจะได้รับเลือกเป็นประธานนักเรียน ซึ่งต้องการคนที่มีความสามารถ และเป็นคนที่ซื่อสัตย์สุจริต เห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ” (ป.5, 2563)

จากบทบรรยายข้างต้นจะเห็นว่า การเลือกผู้นำที่จะเข้ามาเป็นตัวแทนในองค์กรต่าง ๆ ตั้งแต่ประธานนักเรียนไปจนถึงนายกรัฐมนตรี คุณสมบัติที่ควรคือ ความซื่อสัตย์สุจริต เห็นประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยไม่ซื้อสิทธิ์ขายเสียง สะท้อนให้เห็นว่าวังวนของระบบทุนนิยมที่มี ระบบเงินตรา เป็นสิ่งล่อตาล่อใจให้ผู้คนหลงเข้าไปเป็นเครื่องมือในการครอบงำความคิด การกระทำจากผู้ที่มีอำนาจเงินมากกว่า

2.2 การดำเนินชีวิตด้วยการมีความเพียร ความอดทน มีเหตุการณ์และพฤติกรรมหลายตอนที่ปรากฏอย่างเด่นชัด ดังเช่น วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 บทที่ 8 เรื่อง “ก้าวให้ไกล ไปให้ถึง” ความตอนหนึ่งว่า “การปฏิบัติซึ่งพร้อมไปด้วยความเพียร มานะ บากบั่น อดทน ไม่ท้อถอย ก็จะทำให้บุคคลนั้นประสบความสำเร็จ ข้าวบั้นอยู่ได้ด้วยเงินบริจาคเพราะฉะนั้นเราต้องอยู่อย่างพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ ใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่สำคัญคือ พวกเราได้เรียนหนังสือทุกคน และก็คิดกันไว้ว่า จะตั้งใจเรียนให้จบชั้นสูงสุดเท่าที่เราจะสามารถทำได้ เมื่อโตขึ้นมีงานทำแล้ว จะได้ช่วยหาเงินมาแบ่งเบาภาระจากผู้มีพระคุณ” (ป.5, 2563)

จากบทบรรยายข้างต้นจะเห็นว่า ความเพียรเป็นคุณสมบัติอันสำคัญที่จะทำให้บุคคลนั้นประสบความสำเร็จในชีวิต พฤติกรรมของข้าวปั้นเป็นตัวอย่างของคนที่น่าอิจฉาเพราะเขาประสบความสำเร็จในชีวิต การศึกษาเป็นบันไดขั้นต้นที่นำพาคนไปถึงฝั่งฝัน สร้างรากฐานอันมั่นคงให้แก่ชีวิตเพราะการศึกษาคือเป็นใบเบิกทาง หลังจากนั้นหากเราปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ใช้จ่ายที่จำเป็นไม่ฟุ้งเฟ้อก็จะทำให้เราประสบความสำเร็จในชีวิต มีงานทำและสามารถตอบแทนผู้มีพระคุณเช่นกัน เป็นวิธีที่ทำให้คนร่มเย็นเป็นสุขอย่างแท้จริง

2.3 การดำเนินชีวิตด้วยการใช้สติและปัญญาในการดำเนินชีวิต มีเหตุการณ์และพฤติกรรมหลายตอนที่ปรากฏอย่างเด่นชัด ดังเช่น วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 บทที่ 6 เรื่อง “โอม! พินิจมหาพิจารณา” ความตอนหนึ่งว่า “คุณปู่เคยบอกพ่อว่า เห็นอะไร ได้ยินอะไร เกิดอะไรขึ้นให้ตั้งสติ แล้วท่องว่า โอม! พินิจมหาพิจารณา สติมา ปัญญา มี แล้วจะไม่พลาด หรือพลาดก็น้อย พ่อพูด ผมจะจำไว้ใช้บ้างนะครับ เห็นอะไรแล้วคิด ได้ยินอะไรคิดก่อนตัดสินใจ นะจิดนะ ปองสิทธิ์พูด พาลงมองหน้าจิตงาม” (ป.4, 2564)

จากบทบรรยายข้างต้นจะเห็นว่าพฤติกรรมการใช้ชีวิตของพ่อก็ได้รับการอบรมสั่งสอนมาจากคุณพ่อ และเมื่อพ่อได้รับการปลูกฝังเช่นนี้จึงอยากส่งต่อให้แก่ลูก คือ การมีสติในทุกการกระทำ เมื่อเรามีสติ ปัญญาในการแก้ไขปัญหา ก็จะตามมา ความผิดพลาดในอนาคตก็จะน้อยลงเช่นกัน

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องภาพสะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาพาทีพบว่า วรรณกรรมแบบเรียนภาษาพาทีได้สอดแทรกภาพสะท้อนของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านตัวบทตามหลัก 3 ห่วง คือ 1. ความพอประมาณ 2. การมีเหตุผล 3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี และตามหลัก 2 เงื่อนไข คือ 1. เงื่อนไขความรู้ 2. เงื่อนไขคุณธรรม ภาพสะท้อนเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที มีความสำคัญอย่างมากในการปลูกฝังผู้เรียนในช่วงวัยเด็กและเยาวชน เป็นมายาคติที่ถูกประกอบสร้างโดยรัฐพยายามสอดแทรกแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างผู้เรียนในอุดมคติ สอดคล้องกับ ปราณี เชียงทอง (2526) กล่าวว่า การสร้างหนังสือสำหรับเด็กมีความสำคัญมากเพราะเป็นส่วนสำคัญทำให้ระบบความคิดหล่อหลอมให้เด็กเติบโตเป็นคนดีของสังคม จำเป็นต้องระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งในการสร้างหนังสือสำหรับเด็กให้มีคุณค่าแก่ผู้เรียน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การสร้างหนังสือจะต้องคำนึงทุกองค์ประกอบที่ปรากฏภายในหนังสืออย่างละเอียดเนื่องจากทุกองค์ประกอบมีผลกับผู้เรียนทั้งสิ้น

เศรษฐกิจพอเพียงที่สอดแทรกในวรรณกรรมเริ่มตั้งแต่สร้างรากฐานความมั่นคงในการดำเนินชีวิตให้เกิดขึ้นก่อน คือ ความพอประมาณ โดยตัวละครที่มีบทบาทและพฤติกรรมด้านความพอประมาณมากที่สุด คือ ตัวละครพ่อ ตัวละครพ่อเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตในเรื่องมากที่สุด ความพอดีที่ไม่มาก

เกินไปและไม่น้อยเกินไปในการกระทำ พฤติกรรมของพ่อเป็นการพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด เพาะปลูกทุกอย่างที่สามารถรับประทานได้ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ตัวละครพ่อสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน นอกจากนี้พฤติกรรมของพ่อยังส่งต่อความพอเพียงจากระดับบุคคลไปสู่ความพอเพียงระดับชุมชน ความพอเพียงระดับบุคคลมองเห็นได้จากพฤติกรรมของตัวละครพ่อโดยได้นำเอาหลักการและแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ

เมื่อบุคคลสามารถพึ่งพาตนเองเป็นเสาหลักที่มั่นคงได้แล้วก็จะมีอิสระในการดำเนินชีวิตโดยไม่ได้ผูกติดอยู่กับกลไกทุนนิยมและส่งต่อระดับความพอเพียงไปสู่ชุมชน การรวมพลังของสมาชิกในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชีวิตภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตัวละครพ่อได้รับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่ได้ทรงพระราชดำริชั่งน้ำหนักและแนวทางการดำเนินชีวิตให้แก่พสกนิกรชาวไทยได้ชี้แนะแนวทางให้รอดพ้นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ตัวละครพ่อจึงได้ยึดถือเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต ปฏิบัติตามและส่งต่อคำสอนที่ได้รับมาให้แก่ลูกและคนในสังคม ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าว ตรงกับหลักการทางสายกลาง หรือ “มัชฌิมาปฏิปทา” ในศาสนาพุทธ

การมีเหตุผลในการตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ พบว่า ตัวละครทั้งเพศหญิงและเพศชายมีบทบาทและพฤติกรรมด้านการมีเหตุผลอย่างเด่นชัด เริ่มปลูกฝังโดยการที่ตัวละครเด็กจะถูกคาดหวังจากทั้งครอบครัว โรงเรียน และสังคม เช่น เด็กที่ดีต้องมีเหตุผล อยากเห็นลูกของแม่ทั้งสองคนเป็นคนที่มีความดี ปลูกฝังให้มีเหตุผลยอมรับเสียงข้างมากตามระบอบประชาธิปไตยและเคารพมุมมองที่ต่างออกไปเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้

นอกจากความพอประมาณความมีเหตุผลแล้ว จำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันที่ดี การเตรียมตัวให้มีความพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ คาดจะเกิดขึ้นทั้งใกล้และไกล พบว่า มีการสอดแทรกโดยการวางแผนสำหรับปัญหาที่อาจเกิดขึ้น กับตนเองและคนรอบข้างทั้งทางด้านร่างกาย การเงินและการดำรงชีวิตในสังคม เช่น การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในโรคที่กำลังระบาดโดยหาทางป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดขึ้นในอนาคต ภูมิคุ้มกันที่ดีเปรียบเสมือนร่างกายมนุษย์ หากไม่มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีเวลาเจอปัญหาที่เข้ามาก็ยากที่จะจัดการกับปัญหาที่เข้ามาในชีวิต

เงื่อนไขความรู้ พบว่า ตัวละครมีพฤติกรรมที่มีความรอบคอบในทุกการกระทำของตนเองและคนรอบข้าง หลีกเลี่ยงการกระทำที่อาจนำไปสู่ปัญหาให้ คิดอย่างรอบคอบโดยใช้สติ ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การข้ามถนนระมัดระวัง และการดำเนินชีวิตอย่างรอบรู้ ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน โดยครอบคลุมเนื้อหาของเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ตัวละครที่มีบทบาทและพฤติกรรมด้านเงื่อนไขความรู้มากที่สุด คือ ตัวละครพ่อ พฤติกรรมของตัวละครพ่อเป็นการดำรงชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยพ่อได้นำเอาทฤษฎี

ขั้นต้นของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการพื้นที่มาส่งต่อความรู้ให้แก่สมาชิกในชุมชนได้ปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และได้แนะนำแนวพระราชดำริการเกษตรทฤษฎีใหม่มาอบรมเกษตรกรให้ทำเกษตรบนพื้นฐานความพอเพียง พฤติกรรมของพอเป็นการใช้ความรู้ต่าง ๆ อย่างรอบด้านให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

เงื่อนไขคุณธรรม พบว่า ตัวละครวัยเด็กจะถูกคาดหวังให้เห็นประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เริ่มต้นจากการเลือกตั้งประธานนักเรียน เป็นวิถีทางหนึ่งในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมก่อนที่จะเข้าสู่การปกครองในระดับประเทศ การปกครอง ระบอบประชาธิปไตยโดยไม่ซื้อสิทธิ์ขายเสียง มีความซื่อสัตย์สุจริต สอดคล้องกับงานวิจัย ของ รังรอง เจียมวิจักขณ์ (2561) พบว่า พื้นฐานของวัฒนธรรมไทยมีความผูกพันกับสถาบันครอบครัว และมีความศรัทธาในหลักคำสอนของศาสนาพุทธจึงปรากฏพฤติกรรมอันเป็นแบบอย่างที่ดี คุณธรรมเรื่องความซื่อสัตย์เป็นประเด็นสำคัญอีกทั้งความเพียร ก็ถูกสอดแทรกให้เห็นความสำคัญของระบบการศึกษาที่จะเป็นบันไดขั้นต้นของการประสบความสำเร็จ และการดำเนินชีวิตด้วยการใช้สติและปัญญาในการดำเนินชีวิต การมีสติในทุกการกระทำ เมื่อเรามีสติ ปัญญาในการแก้ไขปัญหาก็จะตามมา ความผิดพลาดในอนาคตก็จะน้อยลงเช่นกัน

อย่างไรก็ตามพบพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างเนื้อหาในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 บทที่ 9 เรื่อง ชีวิตมีค่า ระบุในบทบรรยายตอนหนึ่งว่า “ข้าวปั้นก็ใช้ช้อนบีบไขคลุกข้าวเหาะน้ำปลาให้ดูเป็นตัวอย่าง ข้าวเป็นสีเหลืองสวยงามกิน เพียงคำแรกก็ยั้วก็รู้สึกอร่อย โยบัวขอเติม แม้อบนี้จะมีเพียงน้ำ ผัดผักบุ้งราดข้าว” (ป.5, 2563) ผู้วิจัยคิดว่า ความพอเพียงไม่ได้แปลว่าต้องน้อยเสมอไป ต้องมีความพอดี ไม่สุดโต่ง และการเจริญเติบโตของเด็กวัยนี้สำคัญมาก อาหารจึงไม่ใช่แค่เพียงอิ่มท้องแต่จะต้องเป็นอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ดังนั้นการสอดแทรกเนื้อหาภายในวรรณกรรมแบบเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก สอดคล้องกับความคิดเห็นของสุริยเดว ทรีปาตี (2566) ที่กล่าวว่า อยากให้ทำความเข้าใจแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่า พอเพียง ไม่ได้หมายถึง การสะท้อนให้เห็นความยากจนทนกัดก้อนหินเกลือกอย่างมีความสุขหรือหมายถึงการมีน้อย ๆ ใช้น้อย ๆ หากแต่ปรัชญาพอเพียงนั้น สะท้อนให้ทุกคนทุกชีวิต ต่อให้ร่ำรวย ยากจน จะเป็นเด็กหรือ ผู้ใหญ่ในเมือง ชนบทล้วน ต้องมีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน บนเงื่อนไขความดี และใช้ปัญญา ฉะนั้นการกินไข่ต้ม สะท้อนตนเองว่ากำลังใช้ชีวิตอย่างพอเพียงนั้น จึงเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน

ผลการศึกษาภาพสะท้อนเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้นชี้ให้เห็นประเด็นที่เชื่อมโยงจากการศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในงานวรรณกรรมจากงานวิจัยของ วัชรนันท์ ชูทัพ (2563) พบว่า แนวทางที่จะช่วยให้ผ่านพ้นจากสถานการณ์นี้ได้ คือ การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต สามารถควบคุมทุนนิยมให้ดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสมและสามารถปรับเข้ากับสังคมสมัยใหม่ได้อย่างลงตัว เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างยั่งยืน โดยมีแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นบรรทัด

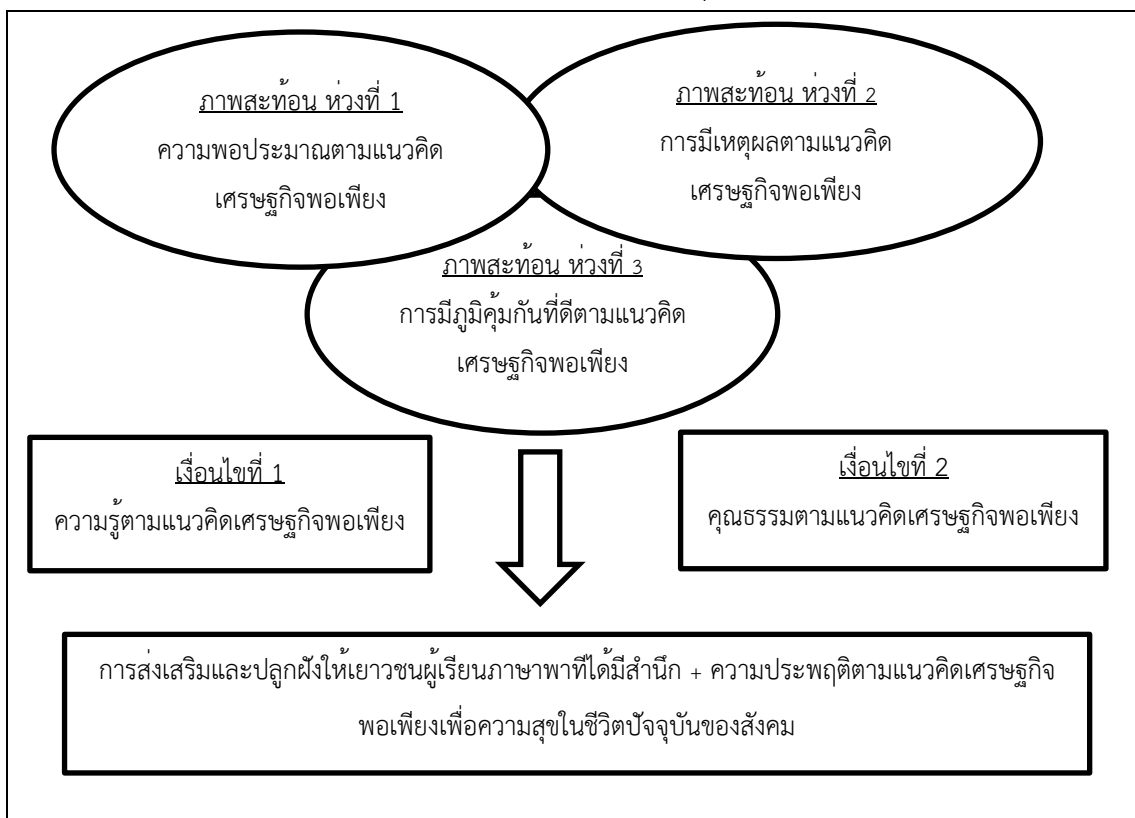

ฐาน เช่นเดียวกับงานวิจัย ของ ฐาปณिता สว่างศรี และจำเนียร พลหาญ (2566) ที่กล่าวว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ พึ่งพาตนเองได้และสามารถผ่านพ้นวิกฤตที่เข้ามาได้อย่างปลอดภัย

ด้วยเหตุนี้วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จึงปรากฏภาพสะท้อนของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ครบทุกด้าน แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้ในการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงให้ประสงค์ให้แก่ผู้เรียนเพื่อบรรลุอุดมการณ์ของรัฐที่ต้องการผู้เรียนในอุดมคติภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องภาพสะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาพาที ผู้วิจัยพบว่ายังไม่มีผู้ศึกษาเฉพาะแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่1-6 มาก่อน สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาภาพสะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาพาที ในแง่การสะท้อนตัวตนของตัวละครหลักผ่านการนำเสนออันสำคัญด้านความหมายที่กำหนดขึ้นในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย

สรุป

การศึกษาเรื่องภาพสะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาพาที่ มุ่งค้นหาเฉพาะแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกสอดแทรกกระบวนผ่านตัวละครในเรื่องเล่าหลัก พบว่ามีภาพสะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลัก 3 ห่วง ได้แก่ 1. ความพอประมาณ 2. การมีเหตุผล 3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี และหลัก 2 เงื่อนไข ได้แก่ 1. เงื่อนไขความรู้ และ 2. เงื่อนไขคุณธรรม

จากการค้นพบแสดงให้เห็นว่า ภาพสะท้อนของเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีความสำคัญอย่างมากในการปลูกฝังผู้เรียนในช่วงวัยเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะการกล่อมเกลาทัศนคติและลักษณะนิสัยของนักเรียนให้รู้จักความพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความเข้าใจถึงความสำคัญของเหตุผล และการวางแผนชีวิตอย่างไม่ประมาทรวมถึงข้อสัจธรรมที่ตนเองและผู้อื่นที่อยู่รอบข้าง อันจะทำให้พัฒนาสังคมไทยตามหน้าที่เยาวชนได้ด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นในการปลูกฝังแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดแทรกผ่านพฤติกรรมของตัวละครในหลากหลายช่วงวัยและสถานภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมต้องการให้ผู้เรียนปฏิบัติตามภายใต้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.2 องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมและพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนจัดทำให้เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานและยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ภายใต้การดำเนินงานในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 13 ให้ประเทศพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความสุขของคนไทยทุกคน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาและระดับมหาวิทยาลัย ศึกษาทั้งรูปแบบและเนื้อหาในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นแนวทางในการเข้าใจแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กมลมาลย์ คำแสน. (2557). *เอกสารประกอบการสอน การวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทย*. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *หนังสือเรียน ราชวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สสส.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *หนังสือเรียน ราชวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สสส.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *หนังสือเรียน ราชวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สสส.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *หนังสือเรียน ราชวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สสส.
- คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *ประมวลคำในพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตั้งแต่พุทธศักราช 2493-2549 ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียง สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ฐาปนิตา สว่างศรี และจำเนียร พลหาญ. (2566). แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 7(1), 415-427.
- ปราณี เชียงทอง. (2526). *วรรณกรรมสำหรับเด็ก*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยะสาส์น.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *ตามรอยพระราชดำริสู่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- รังรอง เจียมวิจักขณ์. (2561). การศึกษาหนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาพาที: ความสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่สิบสอง. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 18(2), 26-54.
- วรกมล สีหานาวี และมณฑา ชุ่มสุคนธ์. (2563). การวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษา ตอนปลาย. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 7(3), 134-147.
- วัชรนันท์ ชูทัพ. (2563). พ่อมหา แม่หางเครื่อง ลูก(สาว)นักร้อง ค้นถ่องส่องสังคมบริโภคนิยม. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 8(1), 217-232.
- สุริยเดว ทรีปาตี. (2566). *เวิร์คพอยท์ทูเดย์ สรุปร ดราม่าไข่ต้ม “อาหาร” ทางเลือก vs ไม่มีทางเลือก*. สืบค้น 20 สิงหาคม 2566. จาก <https://workpointtoday.com/boiled-eggs>.